tose. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad aptikto griovio pavidalas primena griovį, rastą vadinamajame Šiaurės miestelyje, Vilniuje. Šiame buvo palaidoti Napoleono Didžiosios armijos karių palaikai. Tyrimų metu (žr. A*TL 2002 metais*, V., 2003, p. 220–222) 1,5–2 m gylyje buvo atkastas 5–8 m pločio PR–ŠV kryptimi orientuotas griovys, kuriame ir laidoti mirusieji. Griovys, kaip ir rastasis Upės gatvėje, pjūvyje pusapvalis. Tikėtina, kad šie grioviai – 1812 m. Napoleono karių iškastų apkasų likučiai, nes yra išlikę duomenų, jog žiemą žuvę kariai laidoti pačių iškastuose apkasuose (Dundulis B., *Napoleono agresijos metais (1807–1812)*, V., 1981, p. 132), yra duomenų, kad laidota ir Žvėryne (vietovardžiai „Žvėrynas" ir „Saltoniškės" tam tikrą laiką vartoti kaip sinonimai). Pažymėtina, kad atliekant žvalgomuosius archeologinius tyrimus sklype Upės g. 21, aptikta žmonių kaulų, tad išlieka tikimybė, kad šioje Vilniaus vietoje yra dar viena masinė Napoleono karių kapavietė. Būtina patikslinti spėjamų įtvirtinimų pobūdį ir datavimą tolesnių tyrimų metu.

The Search for Fortifications at Upės St. 21, Vilnius

In 2015, a field evaluation was conducted at the site of planned new construction on the plot at Upės St. 21 in the historic Vilnius suburb of Saltoniškės. Three test pits (a total of 18 m^2) were excavated in a relatively small area and a manmade ditch was discovered in them (Figs. 2–4). The section showed the ditch to be semicircular, 7–8 m wide, and 2 m deep (and deeper) from the former ground's surface. It is thought that it is a ditch from the fortified campsite created in Vilnius at a ford across the Neris in 1702 during the Great Northern War (Fig. 1). The fortifications were marked in the 1737–1740 Vilnius city plan from the European city plan collection of Saxon General J. G. M. von Fürstenhoff. It is known that their remains were still above the ground's surface prior to the Second World War. 19th(18th?)–20th-century finds and human bones were discovered in the excavated cultural layer. It should be noted that the shape of the discovered ditch is reminiscent of one discovered in North Town, Vilnius.

Vytautas Juškaitis

Panemunės pilies pietinis korpusas

Panemunės pilies P korpuse Vilniaus dailės akademija atlieka rekonstrukcijos ir patalpų pritaikymo ekspozicijai darbus. Archeologiniai tyrimai vyko 2015 m. rugpjūčio–spalio mėnesiais. Pirmajame aukšte vykdant rekonstrukciją bus įrenginėjamos grindys, todėl žemės paviršių reikėjo nukasti 10–30 cm nuo dabartinio žemės paviršiaus. Žemės judinimo darbus numatyta vykdyti 24x7,1 m dydžio plote (171 m^2) (1 pav.).

Archeologiniai tyrimai Panemunės pilyje vykdomi nuo XX a. vidurio. 1954–1956 m. Panemunės pilies R bokštą ir korpusą tyrinėjo K. Mekas. Rasta koklių, plytų, indų šukių. 1959–1960 m. V, Š ir R korpusų aplinką tyrinėjo E. Milčiūtė. Tyrinėjimų metu aptikta XVI a. puodyninių ir plokštinių koklių fragmentų, XV–XVI a. buitinės keramikos šukių. 1994, 1995 ir 2002 m. V, Š ir R korpusų aplinkoje tyrinėjo A. Žalnierius (*ATL 1994 ir 1995 metais*, V., 1996, p. 180–185; *ATL 2002 metais*, V., 2005, p. 153–156), 2010 m. – N. Vailionytė (*ATL 2010 metais*, V., 2011, p. 195–198), 2011 m. – A. Malonaitis (*ATL 2011 metais*, V., 2012, p. 186–199).

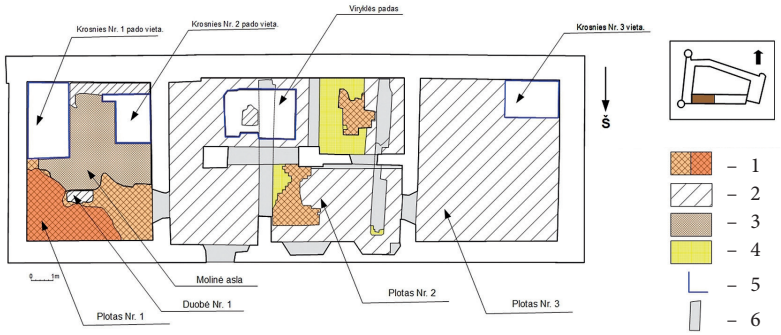

1 pav. Situacijos planas: 1 – plytų grindiniai; 2 – šviesiai pilko smėlio, maišyto su skiediniu, sluoksnis; 3 – molinė asla; 4 – skiedinys; 5 – krosnių padų vietos; 6 – žvalgymų metu atidengtos mūrinės sienos. V. Juškaičio brėž.

Fig. 1. Situation plan: 1 – brick paving; 2 – layer of light grey sand mixed with mortar; 3 – hard-packed clay floor; 4 – mortar; 5 – stove pad sites; 6 – the masonry wall unearthed during the survey

Panemunės pilies P korpuse iš pradžių buvo atliekami žvalgymai. Patalpa suskirstyta į 3 plotus. Pirmiausia tirtas ***plotas 1***. Jis buvo žvalgomo ploto R dalyje, 7,4x5,7 m dydžio (42 m^2). Norint įrengti grindis ploto 1 vietoje, žemės paviršių reikia pažeminti per 30 cm, išardyti XX a. plytų grindis. Patalpos ŠR kampe buvo grindų fragmentas, kuris, kaip įtariama, galėjo būti iš ankstesnių nei XX a. laikų. Gilinantis per 30 cm buvo aptinkamas šviesiai pilko smėlio, maišyto su skiediniu, sluoksnis. Jame aptikta persimaišiusių XVII–XX a. radinių: koklių fragmentų, buitinės keramikos šukių, tekėlo fragmentas, kaltinių ir gamyklinių vinių, viela, tolius, stiklinių butelių šukių ir t. t. Aptikti kokliai datuojami XVII–XX a., buitinė keramika – XIX–XX a. Šis sluoksnis susiformavo XX a. viduryje įrenginėjant grindis. Pasiekus tvarkingai sudėtą grindinį, jis buvo praardytas tam, kad būtų galima jį datuoti. Po grindiniu aptiktas tas pats šviesiai pilko smėlio su skiediniu sluoksnis. Jame rastos 4 buitinės keramikos šukės ir vario lydinio viela. Pagal radinius sluoksnis datuojamas XX a. I puse – viduriu. Nors ir paaiškėjo, kad tvarkingai klotas grindinys datuojamas XX a., nuspręsta jo neardyti. Šis grindų fragmentas bus išsaugotas ir pritaikytas ekspozicijai. Ploto 1 PR kampe aptikta *krosnies 1* pado vieta. Pats padas suardytas, išlikusios tik pavienės netvarkingai išsidėsčiusios plytos, maišytos su kalkių skiediniu ir šviesiai pilku smėliu. Krosnies 1 padas buvo 3,5x 1,9 m dydžio. Šioje vietoje XX a. sluoksnis nukastas per 15–25 cm nuo dabartinio žemės paviršiaus. Šios krosnies padas suardytas, išliko tik dalis netvarkingai išsidėsčiusių plytų. Ploto 1 PV kampe aptiktas *krosnies 2* padas. Viršutinė krosnies pado dalis datuojama XX a. II puse. Apatinė krosnies pado dalis pastatyta anksčiau nei XX a. viduryje. Krosnies padas 2 yra 2,3x2 m dydžio. 1,5 m į Š nuo krosnies pado 2 aptiktas akmeninis tekėlas. Nukasus viršutinę kultūrinio sluoksnio dalį centrinėje ploto 1 dalyje, 20–25 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus aptikta molinė asla. Ji klota ant plytų grindinio, kuris yra 25–30 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus. Plote 1 žvalgymų metu nukasus viršutinę sluoksnio dalį, datuojamą XX a., ploto centre atsidengė *duobės 1* kontūras, kuris yra 1,2x0,6 m dydžio (1, 2 pav.). Nuo pat viršaus matėsi, kad joje daug archeologinių radinių. Iš

pradžių buvo neaišku, kokia šios duobės paskirtis. Siekiant išsiaiškinti, ar tai nėra įėjimas į po patalpa esantį rūsį, kamino ar ventiliacijos anga, nuspręsta atlikti detaliuosius duobės 1 tyrinėjimus. Duobės 1 vietoje ištirtas 1,2x0,6 m dydžio ***šurfas 1***. Šurfo vietoje aptiktas 25–40 cm storio šviesiai pilko smėlio su skiediniu sluoksnis, kuriame gausu archeologinių radinių. Jis tęsiasi iki skliauto. Š dalyje sluoksnis storesnis, nes skliautas žemėja į tą pusę. Tiriant šią duobę aptikti 422 radiniai (3, 4 pav.): kokliai, puodų šukės, dviejų pypkių fragmentai, stiklinių butelių ir kitokių indų šukių, metalinių dirbinių, čerpių, elektros laidas. Radiniai datuojami XVI–XX a. pradžia. Tarp radinių aptikta herbinių koklių, ant kurių yra raidės „E“, „Z“, „P“, „S“, „K“, „P“, „I“. Didžioji dalis radinių yra kokliai. Peržiūrint duobės 1 radinius, krinta į akis neproporcingai didelis koklių, ypač herbinių su išlikusių raidžių fragmentais, skaičius, taip pat tai, kad radiniai yra nevienalaikiai, beveik neaptinkama smulkių koklių fragmentų. Susidaro įspūdis, kad tai užkasta kokių nors archeologinių tyrimų (galbūt tarpukario) medžiaga. Sprendžiant pagal radinius, duobė 1 turėjo būti iškasta maždaug XX a. viduryje.

Plotas 2 yra 10,8x7,5 m dydžio (81 m^2). Jo vietoje irgi iki 10–30 m žemintas grindų paviršius. Ploto 2 Š dalyje dar prieš pradedant darbus matėsi išlikęs 2,8 m ilgio, 0,5–2,2 m pločio iš plytų klotas grindų fragmentas. Dar vienas 2,2x1,5 m dydžio plytų grindinio fragmentas aptiktas 5–10 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus. Jis taip pat nebus ardomas, o paliktas eksponavimui. Į V–ŠV nuo grindinio aptikta mūrinė siena, orientuota Š–P kryptimi. Ji 7,1 m ilgio ir 50–70 cm storio. Ploto 2 P dalyje rastas viryklės padas (5 pav.). Jis 3,3x2,3 m dydžio, mūrytas iš plytų, rištų moliu ir kalkių skiediniu. Ant pado viršaus taip pat yra kalkių skiedinio sluoksnis, maišytas su olandiškų ir lovinių čerpių fragmentais. Viryklės padas nebuvo ardomas. Jis bus pritaikytas ekspozicijai. Likusioje ploto 2 dalyje, įsigilinus iki grindų įrengimui reikiamo gylio, tęsėsi šviesiai pilko smėlio sluoksnis su negausiais XX a. radiniais:

2 pav. Plotas 1, duobė 1. V. Juškaičio nuotr.

Fig. 2. Area 1, pit 1

3 pav. Duobėje 1 aptiktas koklio fragmentas. V. Juškaičio nuotr.

Fig. 3. A stove tile fragment discovered in pit 1

4 pav. Duobėje 1 aptiktas koklio fragmentas. V. Juškaičio nuotr.

Fig. 4. A stove tile fragment discovered in pit 1

5 pav. Viryklės padas plote 2. V. Juškaičio nuotr.
Fig. 5. The cooking stove pad in area 2

buitine keramika, plokštiniais kokliais, stiklinių butelių ir indų šukėmis.

Baigus žvalgymus plote 2, P korpuso rekonstrukciją prižiūrintys architektai davė užduotį, jei įmanoma, archeologiniu metodu datuoti sieną, esančią tarp viryklės pado ir grindinio 2, ir pažiūrėti, kiek į gylį tęsiasi šios sienos pamatas, koks jos santykis su į V nuo jos esančiu grindiniu. Norint tai padaryti, tarp sienos ir grindinio tirtas šurfas 2 (1 m^2). Iš R pusės šurfas priglaustas prie sienos, iš P pusės remiasi į plytų grindinį 2. Šurfo viršuje buvo 14–16 cm storio skiedinio sluoksnis be radinių. Šis sluoksnis prigludęs prie sienos ir plytų grindinio. Po juo aptiktas 32–35 cm storio šviesiai pilko smėlio sluoksnis. Šurfo R dalyje palei mūrinę sieną šviesiai pilko smėlio sluoksnis storesnis, iki 65 cm. Ties H_{abs} 37,75–37,80 m aptiktas dar vienas plytų grindinys. Jis yra ankstesnis už sieną, esančią į R nuo šurfo, nes kasant pamatą šiai sienai grindinys R dalyje buvo suardytas. Po plytų grindiniu aptiktas priesmėlio, maišyto su pilku smėliu, sluoksnis su plytų duženomis. Šio sluoksnio storis 20 cm. Jame jokių radinių, išskyrus plytų duženas, neaptikta. Po šiuo sluoksniu, ties H_{abs} 37,50–37,55 m pasiektas 45–75 cm storio priesmėlio sluoksnis be radinių. Sluoksnis storesnis R dalyje. Po juo ties H_{abs} 37,05 m R dalyje ir ties H_{abs} 36,80 m V dalyje aptiktas žvyro sluoksnis. Šurfas kastas iki H_{abs} 36,75 m. Giliau dar buvo gręžiama 40 cm (iki H_{abs} 36,55 m), fiksuotas tas pats žvyro sluoksnis.

Plotas 3 yra 7,5x6,5 m dydžio (48 m^2). Jo vietoje esantį paviršių reikėjo pažeminti per 15 cm. Kai kuriose šio ploto vietose žemės paviršius buvo reikiamame lygyje ir jo nukasinėti nereikėjo. Ploto PV kampe aptiktas 2,5x1,7 m dydžio krosnies *padas 3*, pastatytas iš plytų ir akmenų. Kitose ploto 3 vietose žvalgymų metu buvo aptinkamas šviesiai pilko smėlio su skiediniu sluoksnis su buitinės keramikos šukėmis, plokštinių koklių fragmentais, geležiniu pentinu, kaltine vinimi, neaiškios paskirties geležiniu dirbiniu. Šviesiai pilkas smėlio su skiediniu sluoksnis datuojamas XX a., bet jame aptinkama pavienių ankstesnių laikotarpių radinių.

The S Building of Panemunė Castle

In 2015, an investigation was conducted in the S building of Panemunė Castle. Initially, a survey (171 m^2) was conducted in a 24 x 7.1 m room (Fig. 1). Two test pits (a total of 1.72 m^2) were also excavated. Under a 20th-century layer, up to 30 cm thick, of light grey sand with mortar, pads for three heating stoves, a pit, and a pad for a cooking stove were unearthed (Figs. 2, 5). Two fragments of brick paving and a pit with 16th–early 20th-century finds were discovered (Figs. 3, 4).

1 pav. Klaipėdos piliavietės 2015 m. archeologinių tyrimų situacijos planas: 1 – ankstesni archeologiniai tyrimai; 2 – 2015 m. tyrimų plotai. R. Kraniausko brėž.

Fig. 1. Situation plan of the 2015 investigation at the Klaipėda Castle site: 1 – earlier investigations; 2 – areas investigated in 2015

Rokas Kraniauskas,
Gintautas Zabiela,
Eglė Stankevičiūtė

Požeminės infrastruktūros vietų tyrimai Klaipėdos piliavietėje

2015 m. BRIAI tęsė 2014 m. pradėtus archeologinius tyrimus (*ATL 2014 metais*, V., 2015, p. 210–217) Klaipėdos piliavietėje (Pilies g. 4A, UK 10303), ties pilies bastioninių įtvirtinimų R kurtina (1 pav.). Po 2014 m. atliktų detaliųjų archeologinių tyrimų (G. Zabiela) UAB „Pamario restauratorius“ R kurtinos vietoje pradėjo visuomeninės paskirties pastato statybos darbus. 2015 m. tyrimų sezono tikslas – detalieji archeologiniai tyrimai pastato inžinerinių komunikacijų vietose tarp pilies R sienos ir R kurtinos V šlaito.

